

¡MCEP!

LA PEDAGOGIA FREINET

Principis i Tècniques de Treball

LA PEDAGOGIA FREINET
PRINCIPIS I TÈCNIQUES DE TREBALL
Principis i Tècniques de Treball

LA PEDAGOGIA FREINET
PRINCIPIS I TÈCNIQUES DE TREBALL

PRESENTACIÓ

Fa temps que s'està demanant, sobretot per part dels assistents més joves al taller de tècniques Freinet, una mena de glossari que pugui servir com a introducció a la nostra pedagogia. Un text on, d'una manera clara i àgil, es vagin desgranant els principis i les tècniques de treball que fonamenten i fan possible la nostra manera de veure l'educació.

El document que presentem intenta complir aquesta missió. Consta de dues parts. En primer lloc, s'especifiquen els principis que inspiren la nostra pràctica i, a continuació, es relacionen les tècniques i recursos més rellevants que utilitzem a les nostres aules.

De tots ells oferim una explicació no exhaustiva, però al nostre parer, suficient per comprendre la nostra pedagogia i les nostres tècniques. Lògicament, serà la pràctica qui permetrà un coneixement més profund del seu significat i del seu abast a nivell educatiu.

Esperem que aquestes pàgines serveixin per animar tots aquells educadors que estiguin disposats a lluitar per la millora de la qualitat educativa, democràtica i humana de la societat en què ens ha tocat viure.

PRINCIPIS

La Pedagogia Freinet parteix radicalment de la base i es construeix a peu d'obra

Té el seu origen en el mestre d'una escola de poble a Franca, que treballava juntament amb els seus alumnes. Un mestre amb dificultats per respirar que necessita sortir fora de l'aula per prendre l'aire sense contaminar. Per aquesta raó inventa la classe passeig i descobreix, alhora, el llibre de la naturalesa, de la societat, de la vida, que flueix per fora de les quatre parets de la classe.

La classe passeig desperta l'interès dels nens per l'entorn, afavoreix l'observació directa, la formulació de preguntes i la recerca de respostes. Tot plegat, condueix, de manera natural, al text escrit, a la posada en comú, a l'intercanvi de coneixements, a la formulació d'hipòtesis... tot un material que paga la pena editar, conservar i difondre. Aleshores, el mestre pensa de quina manera donar-lo a conèixer i pensa en la impremta i, després de consultar diversos tipògrafs, aconsegueix construir-ne una prou manejable per als seus alumnes. I la impremta esdevé l'eina nuclear de l'activitat escolar. De la impremta surten textos diversos i aviat sorgeix la necessitat de compartir-los, amb la comunitat i altres escoles. Així també es fa necessària la correspondència i l'intercanvi d'experiències.

Es una pedagogia compromesa socialment i profundament democràtica

Freinet fou un home compromès amb les persones més desfavorides, creà les seves tècniques a una escola de poble i els seus alumnes eren, majoritàriament, fills de camperols. Patí les dues grans guerres europees (la primera li deixà una ferida amb greus seqüeles als pulmons) i va poder comprovar les penúries que passà la classe treballadora en ambdues conteses. És per això que va voler posar les

seves tècniques al servei dels humils.

Va veure clarament que la millor eina per a l'emancipació, era l'educació i l'aprofundiment de la democràcia. Certament, les seves tècniques i els instruments per portar-les a terme (com la impremta) són molt obertes i poden ésser utilitzades en qualsevol ambient i amb tot tipus d'alumnat, però ell va tenir sempre un especial interès en què foren usats, tant les tècniques com els instruments, com a elements d'alliberament de les classes populars.

Parteix de la realitat i de la seva globalitat (l'escola oberta a la vida)

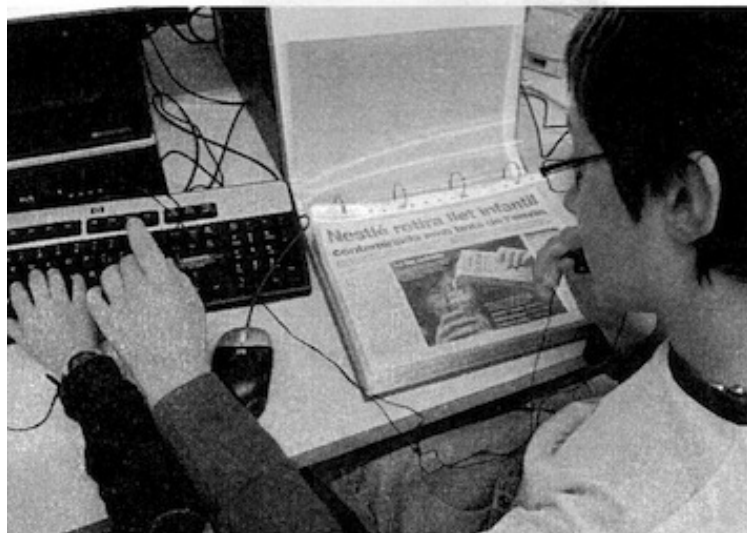

Tot allò que forma part de la vida del nen, de la seva realitat, ha de conformar el currículum escolar: el seu propi cos (als nostres congressos hi ha un taller sobre el cos), la família, l'entorn vital, l'activitat econòmica, política, social i cultural; també, però, l'actualitat del món, les notícies i esdeveniments que ens permetin un millor coneixement del mateix. El procés de globalització experimentat arreu del món en els últims anys, fa que un succés, en qualsevol part del planeta, tingui alguna repercussió en nosaltres.

Una realitat que és sempre global, formant

un conjunt interdependent: les matemàtiques, la llengua, el coneixement del medi, l'art... constitueixen un tot global ple de relacions i sabers; no estan separades les unes de les altres com si es tractés de compartiments estancs. Per altra banda, les matèries no són un fi en sí mateixes, no haurien d'ésser estudiades com a continguts; només tenen sentit com a mitjants que ens ajuden a conèixer i interpretar la realitat.

És una pedagogia moderna: utilitza la tecnologia

Freinet introdueix la impremta, però també el cinema, els discs i la ràdio. La seva pedagogia és moderna perquè, a més d'aportar noves tècniques, alhora modernitza el material escolar i els instruments, utilitzant la tecnologia de la seva època com a suport per a l'adquisició de coneixements.

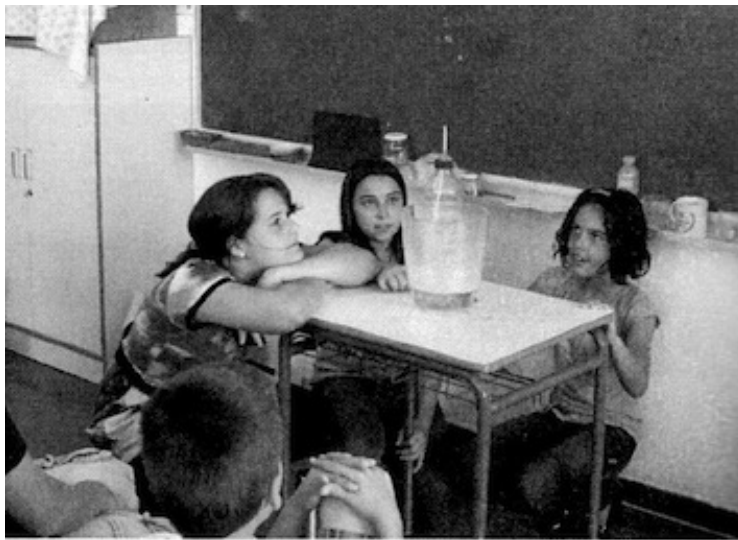
Actualment, una aula Freinet ha de ser també moderna en el mateix sentit; es pot utilitzar la impremta de manera testimonial si es vol, però el treball fonamental s'ha de fer amb l'ordinador, el vídeo, la televisió, la ràdio, la premsa escrita i digital, Internet i les xarxes socials. Als nostres congressos hi ha

també un taller sobre noves tecnologies per mirar de facilitar que els nostres companys i companyes les incorporin a la seva pràctica.

L'aprenentatge es produeix per tempteig experimental (metodologia natural)

El coneixement no es pot enllaunar i oferir en petites dosis, mitjançant les assignatures. Al coneixement s'accedeix de manera globalitzada. Per altra banda, el coneixement no és quelcom que es pugui transmetre, accedim a ell a través de l'experiència, de l'experimentació, per assaig i error; és el nen i la nena qui aprèn, no el mestre o la mestra qui ensenya.

El nostre cervell està dissenyat per a aprendre tot allò que té un sentit, allò que forma part d'un conjunt que funciona, que té una utilitat. La metodologia natural ens apropa al coneixement d'una manera global, comprensiva i funcional, aconseguint perfectament l'essència de l'aprenentatge. És, a més, una metodologia que promou una veritable harmonia amb la natura.

El treball cooperatiu és dins la seva essència (l'educació pel treball)

L'ésser humà és social per naturalesa i, si hem arribat fins aquí, ha estat mercès a la col·laboració entre tots els homes i dones, al seu treball, a la seva cooperació. La civilització és el fruit del treball cooperatiu; per això una classe Freinet no és pas un conjunt d'individualitats enfrontades entre si per veure qui obté la millor qualificació, sinó un grup de persones que treballa conjuntament, per aconseguir un objectiu comú. N'és la prova el fet de que als nostres congressos funcionen dos tallers (el de la pau i el de coeducació) que aprofundeixen constantment en la col·laboració entre homes i dones i en la desaparició del llenguatge sexista. Al mateix temps, es treballa per harmonitzar tot tipus de relacions i conflictes, buscant que la pau i l'enteniment siguin la fita per aconseguir a l'aula i, en general, entre les persones.

És clar que hi ha treball individual, però l'essència és la participació i la cooperació: llibres conjunts, temes generals, recerca col·lectiva d'informació, projectes comuns, investigacions, sortides, posades en comú, normes consensuades de funcionament de l'aula, assemblea...

El nen i la nena aprenen, sobretot, a treballar; i a treballar amb els altres.

La cooperació està dins l'essència del treball a l'aula i també a les relacions entre les i els mestres que utilitzem les tècniques Freinet: en l'intercanvi d'experiències i materials (som anticopyright), en els nostres congressos, en els diferents tallers i en la nostra correspondència al llarg del curs (tots plegats formem part d'un moviment de renovació pedagògica amb el nom de Moviment Cooperatiu d'Escola Popular, MCEP). Al mateix temps, existeix un organisme internacional que ens permet l'intercanvi i l'enriquiment pedagògic amb els companys i companyes d'altres països, la Federació Internacional de Moviments d'Escola Moderna (FIMEM). A Espanya celebrem, cada any, un congrés al començament de juliol. A nivell internacional organitzem cada dos anys una trobada, la Reunió Internacional d'Educadors Freinet (RIDEF), que aplega educadors i educadores d'un gran nombre de països.

Es una pedagogia per a la lliure expressió (dóna la paraula al nen i la nena i els lliga afectivament amb els aprenentatges)

El text lliure, el dibuix lliure, la llibertat per expressar-se en tot moment per part dels nens i les nenes, són un clar reflex de la confiança que la pedagogia Freinet diposita envers l'alumnat; una llibertat que ha de ser utilitzada en benefici del grup, del treball cooperatiu. En donar-los la paraula, en afavorir la lliure expressió i la creativitat del nostre alumnat, estem exercint una funció terapèutica en tots plegats. Al mateix temps, desenvolupem la seva responsabilitat, ja que els nens i les nenes aprenen a ésser responsables en la mesura que els adults confiem en ells. La confiança té sempre, com a contrapartida, la responsabilitat.

Persegueix l'èxit, afavorint el desenvolupament de les potencialitats individuals

Que el nen i la nena se sentin protagonistes del seu propi aprenentatge, que participin, que prenguin interès, que s'impliquin emocionalment. Però, per això, és fonamental partir de la seva realitat vital. L'ensenyament programat (que estableix nivells de coneixements) i les qualificacions (que segrega

l'alumnat en capços i incapços) són la causa més important del fracàs escolar (el fracàs real és molt més gran que el que queda reflectit a les notes; el pitjor fracàs és la manca d'interès, estudiar només per aprovar els examens i la interiorització de fracàs que afecta a molts nens i nenes).

L'objectiu de l'ensenyament (sobretot, de l'obligatori) ha de ser formar l'alumnat, facilitar-li l'accés a l'aprenentatge, preparar-lo perquè es pugui integrar amb èxit a la societat que li ha tocat viure. En això hauríem de treballar i aprofundir tots els qui tenim algun tipus de responsabilitat en educació.

TÈCNiques DE TREBALL

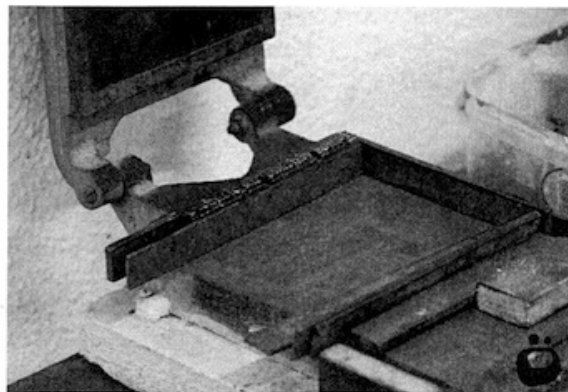
Per què parlem de tècniques Freinet i no de mètode Freinet?

Mentre que el mètode es presenta com quelcom acabat, que té un fi en si mateix, que no sol admetre aportacions i que les seves directrius han de ser seguides fidelment per part del professorat i de l'alumnat, la tècnica és una activitat oberta que es posa al servei de l'alumnat i del professorat, per afavorir el seu aprenentatge.

La tècnica s'alimenta de l'entorn i dels instruments que aporta la tecnologia; i s'enriqueix amb les personalitats de l'alumnat i el professorat. La seva vocació es adaptar-se a cada situació per treure'n el màxim profit educatiu.

La tècnica de la impremta a l'escola

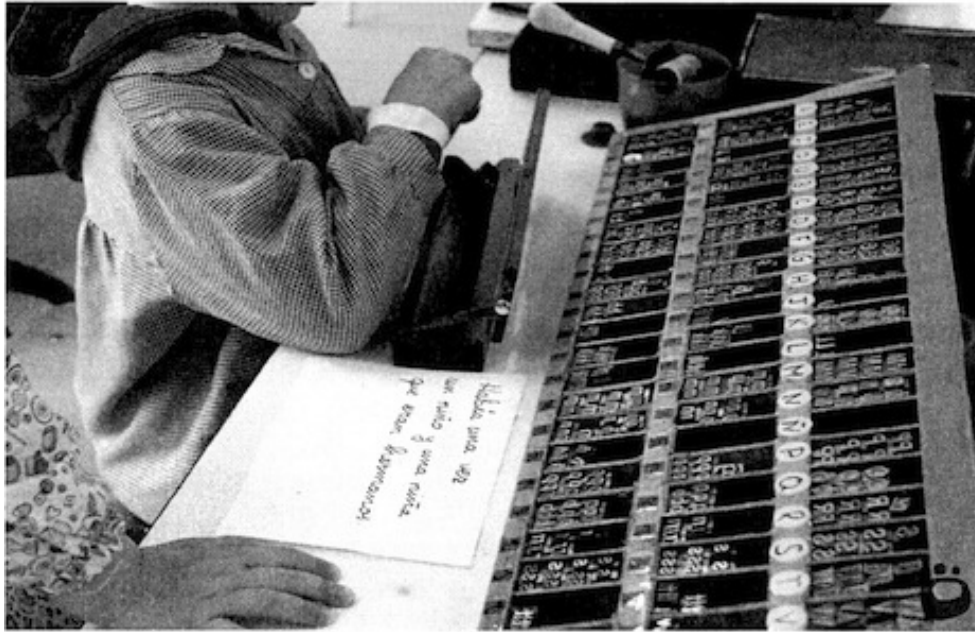
Per a molts dels primers practicants de la nostra pedagogia, la impremta era una tècnica ("la tècnica", en paraules de Patricio Redondo), segurament a causa de la importància que va

tenir en el moment de la seva introducció a l'escola, doncs suposà un canvi revolucionari en l'organització del treball. Va posar en "lletres de motllo" la vida dels nens i les nenes i facilità la seva difusió per

tot el món (mercès a la correspondència es feien intercanvis de llibres y revistes escolars amb amics i amigues de tots els continents).

D'aquesta manera, la impremta convertia els nens i les nenes en escriptors, investigadors i periodistes. Era, per altra banda, una eina

perfecta, donat que, a més, facilitava el treball cooperatiu, l'aprenentatge de la lectura i l'escriptura, de l'ortografia, de l'expressió correcta.

La impremta, però, només va ser un instrument (importantíssim i fonamental) posat al servei de les veritables tècniques: el text i dibuix lliure, la correspondència escolar, la investigació del medi, el càlcul viu, la biblioteca de treball, el fitxer documental, les fitxes autocorrectives...

Avui, l'avanç de la tecnologia ens permet la utilització de nous mitjans i instruments que milloren i agilitzen les prestacions dels anteriors. Això no impedeix que alguna escola pugui continuar utilitzant la impremta (com és el cas de l'Escola Experimental Freinet de San Andrés Tuxla, a Veracruz, Mèxic), o el limògraf, de manera testimonial, igualment com existeix encara el correu postal per a les comunicacions. Però tothom s'adona que el correu electrònic és molt més ràpid i amb majors prestacions.

A continuació oferim un conjunt de tècniques i recursos de treball que utilitzem els educadors i les educadores Freinet a les nostres aules. Alguns són posats en pràctica avui dia per altres educadors que no es consideren seguidors de Freinet, però també nosaltres fem anar sovint recursos que no són pròpiament freinetians. El més important, però, és treballar amb una metodologia que aconsegueixi la implicació del nen i la nena envers els aprenentatges, que els doni protagonisme i, alhora, que els converteixi en ciutadans crítics, solidaris, cooperatius i profundament democràtics. Experiències concretes sobre les nostres tècniques i recursos de treball es poden trobar a les publicacions i la pàgina WEB del MCEP (www.mcep.es). Al mateix temps, les portes de les nostres aules i col·legis estan obertes a totes aquelles persones que tinguin interès a conèixer el nostre treball.

A nivell internacional disposem també de publicacions i pàgines WEB d'organismes i moviments pertanyents a la pedagogia Freinet:

Aprenentatge natural de la lectura i l'escriptura

Aprendre a llegir i escriure és fonamental per a tots nosaltres. Aquest aprenentatge obre les portes de tota la cultura escrita. Per altra banda, qualsevol nen o nena està capacitada psicològicament per aprendre a llegir i escriure, llevat que estigui afectat per una greu patologia. No obstant això, de la mateixa manera que aprenem a parlar sense necessitat de conèixer l'estructura de la llengua parlada, tampoc necessitem conèixer l'estructura de la llengua escrita per arribar a llegir correctament. La lectura és la recerca del sentit i el que hem de fer, per tant, és posar a l'abast dels nens i nenes paraules, frases i textos amb sentit.

Però, és clar, de la mateixa manera que aprenem a parlar amb el llenguatge que sentim a casa i en el nostre entorn més proper (que ens atrapa, a més, afectivament), es també fonamental que aquestes paraules, frases i

textos estiguin relacionades amb la nostra realitat.

Treballant així la lectura i l'escriptura, arribarà el moment en què els nens i les nenes descobriran, ells sols, l'estructura fonològica de les paraules. Aquest descobriment, però, no suposarà un avanç en la lectura, atès que, si llegir és comprendre, encara que puguem

Ya está.

**Salimos bien. El maestro se reía
y dijo que sólo había
salido uno
con cara de
bobo.**

"dir"els diferents cops de veu que formen les paraules, si no coneixem el seu significat, no les entendrem.

Llegirem correctament quan coneguem el significat de les paraules, o quan el puguem deduir pel seu context. L'oralització no assegura la comprensió.

Igualment, si escrivim recordant l'estructura fonològica de les paraules, ens equivocarem molt més que si ho fem recordant les seves grafies. Es més fàcil retenir les paraules a la nostra memòria visual que recordar les regles ortogràfiques i les seves corresponents excepcions (que en català, són moltíssimes).

El text lliure i el treball de creació

Donar la paraula al nen i la nena es el màxim exponent de la nostra pedagogia, i la millor tècnica per aconseguir-ho és el text lliure. En la seva versió més pura, seria el text que

s'escriu lliurement, sense cap tipus d'encàrrec ni imposició. Això no impedeix que, mitjantant l'acord de l'assemblea de classe, puguin aparèixer certes variants que serveixin per enriquir el seu aprofitament: es pot fer una llista de temes sobre els quals escriure, per donar idees als nens i nenes que no estiguin acostumats a escriure en llibertat; es pot elegir un tema i escriure un llibre monogràfic; els textos poden ser sobre experiències viscudes, costums del lloc, viatges, somnis, pors, contes...

D'altra banda, podran ésser individuals, per parelles, petits grups o col·lectius. Durant el curs es poden confeccionar diferents llibres dels quals es faran còpies per a l'alumnat, per a l'arxiu de la classe, per als corresponsals, per repartir a la comunitat...

Actualment, amb la presència dels ordinadors a les aules, les possibilitats d'edició de llibres creats pels alumnes, es multipliquen.

En qualsevol cas, almenys un cop a la setmana és convenient que un dels textos produïts pels

alumnes sigui arrodonit per tota la classe (encara que si són molts, es pot fer per tornos de la meitat o un terç, per donar més agilitat a l'activitat, mentre els altres poden fer treball personal). Partint del text original, els nens i nenes amb el professor o professora, donaran forma correcta a l'escrit. Per fer-ho, necessitaran de les regles ortogràfiques i de la gramàtica, que serviran d'ajut per aconseguir una perfecta escriptura; és a dir, no seran assignatures per estudiar, sinó eines que ens permetran dominar la llengua.

El treball de creació inclou també el dibuix, ja sigui imaginatiu o del natural, l'expressió artística en qualsevol de les seves formes, l'expressió corporal (el coneixement del cos en totes les seves vessants és un dels aspectes que més ha treballat la nostra pedagogia), mitjançant la dramatització, el mim, l'activitat física, la psicomotricitat, etc. Es tracta, en definitiva, de posar al servei del nen i de la nena els recursos que facilitin la seva creativitat a tots el nivells.

La correspondència escolar

A tots els nens i nenes els agrada tenir amics i amigues en altres indrets.

La correspondència és una de les tècniques més celebrades de la nostra pedagogia, atès que aconsegueix fàcilment el compromís i la implicació afectiva del nostre alumnat. Pot ser de classe a classe, o individual, de manera que cada un tingui el seu corresponsal. Quan és individual convé que tingui com a culminació la trobada amb els corresponsals perquè es puguin conèixer personalment; encara que, amb la tecnologia, es poden organitzar trobades virtuals que poden actuar com a substitutives, en cas que no es pugui realitzar la trobada en viu.

L'alumnat pot ser de la mateixa edat, o semblant; també de diferent edat, de manera que els més grans poden actuar com una mena de "padrins" dels més petits. En qualsevol cas, és fonamental que la correspondència, sigui individual o col·lectiva, estigui en tot moment

supervisada pel professorat responsable dels nens i les nenes. Es tracta d'una activitat escolar i no es pot deixar a voluntat de l'alumnat. Tan si el contacte és per correu postal, electrònic, o per qualsevol altre sistema de comunicació, el professorat haurà de garantir uns continguts adequats, que estiguin expressats de manera correcta (en tots els sentits) i que tots els corresponents rebuin comunicació i es comprometin a donar resposta. De no fer-se així podem provocar el desànim i la frustració en el nostre alumnat, doncs no hi ha res més decebedor que deixar de rebre resposta a les nostres cartes o missatges.

El càlcul viu i la resolució de problemes

El càlcul mental

El raonament matemàtic

Les màquines calculadores posaren en evidència que el més important de l'aprenentatge

del càlcul i les matemàtiques no va ser mai aprendre les operacions de sumar, restar, multiplicar i dividir (allò que es deia, vulgarment, les quatre regles).

El més important és treballar el pensament matemàtic, per aprendre a resoldre problemes. A tot arreu trobem les matemàtiques i el càlcul; qualsevol espai i situació poden ésser convertides en problemes a resoldre. No obstant això, perquè els nens i les nenes aprenguin a

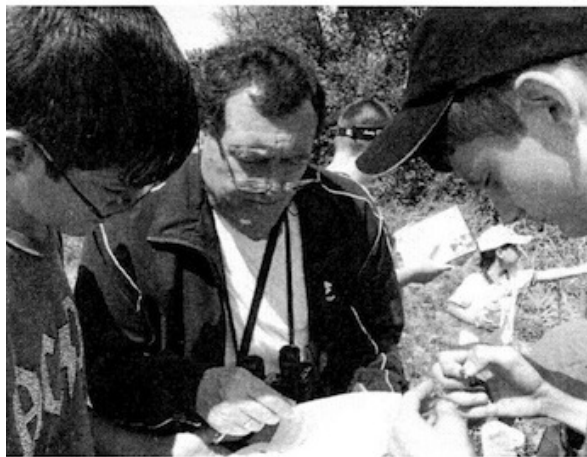
raonar matemàticament és fonamental que les situacions problemàtiques siguin reals i que les dades utilitzades, també ho siguin. En aquest aprenentatge, el càlcul mental hi juga un paper molt important, ja que ens obliga a realitzar la descomposició dels nombres i entendre com funcionen (unitats, desenes, centenes...).

És clar que el nostre alumnat ha d'aprendre les operacions (algoritmes) per si alguna vegada se'n va el llum o s'espatlla la calculadora, però el més important és que sàpiguin quin tipus d'operació o operacions han de realitzar per resoldre el problema plantejat.

La investigació del medi

El coneixement del medi, ha estat, com a assignatura, una proposta fallida des del primer moment. La proposta de les editorials no va tenir mai com a objectiu l'estudi del medi en què està immers el nostre alumnat. Conèixer el medi implica sortir de l'aula per

esbrinar les activitats econòmiques del poble, barri o ciutat; tenir coneixement de les institucions, de les associacions, de totes les activitats que porten a terme les persones que formen part de la nostra comunitat, les seves maneres de viure, el seu entorn natural, la seva organització social, els seus mitjans de comunicació... En resum, es tracta de conèixer la vida i la naturalesa que existeixen fora de l'escola. I, en un món globalitzat com l'actual, el nostre treball s'ha d'adreçar també a l'entorn

més llunyà, doncs, alló que passa lluny de nosaltres també ens afecta en major o menor mesura.

A la nostra pedagogia no parlem tant de coneixement del medi, com d'investigació del medi, ja que investigar-lo implica assumir un paper protagonista per part del nostre alumnat. L'investigador observa i interpreta, actua sempre amb mirada crítica, extrau les seves pròpies conclusions després d'analitzar les dades i la informació obtinguda (que serà buscada en fonts variades i diferents) i, finalment, aporta solucions als problemes o fa propostes de millora envers les deficiències que hagi observat.

La participació de les famílies i altres membres de la Comunitat Educativa

Una pedagogia que parteix de la realitat, com la nostra, no pot ignorar ni deixar al marge de la tasca educativa, les mares, els pares i la

resta de membres de la comunitat. Els i les mestres (i el professorat en general) són els professionals sobre els quals recau la tasca d'organitzar l'aprenentatge dels nens i les nenes que vénen al centre educatiu, però això no significa que siguem els únics que intervenim en la seva formació. A la nostra concepció educativa, les famílies no només han d'estar informades exhaustivament sobre les activitats i el rendiment dels seus fills i filles a l'aula, també han de participar en totes les tasques educatives que sigui possible, aportant els seus coneixements i experiència.

Són moltes les ocasions en que poden participar activament a la classe: tallers, sortides per l'entorn, visites diverses, entrevistes, enquestes, celebracions, xerrades, acompanyaments... I la llista de persones amb les quals podem comptar els professionals es pot estendre als avis, àvies, altres familiars i altres membres de la comunitat educativa. Tots plegats formen un potencial de gran riquesa que tenim l'obligació d'aprofitar en benefici del nostre alumnat.

A les nostres escoles, aquesta participació sol desembocar sempre en experiències inoblidables que es recorden amb molt d'afecte, no només per allò que hem après, també perquè es desenvolupen en un clima de complicitat i estima que perdura al llarg del temps.

El treball cooperatiu i la cooperativa de classe

Estem convençuts que el treball cooperatiu és fonamental perquè el nostre alumnat tingui un aprenentatge de qualitat. Tots els avenços socials són deguts a l'esforç cooperatiu de les persones. La societat mateixa no existiria si no fossim capaços de treballar conjuntament, en equip. Per això, no podem entendre que l'administració escolar s'obstini en crear un clima competitiu entre l'alumnat (la imposició de les notes i qualificacions són un clar exponent d'això). Nosaltres entenem l'aula com un grup que té uns objectius comuns i que treballa cooperativament per aconseguir-los. N'hi ha, per descomptat, el

treball individual, però no com una forma de competir amb els altres, sinó com un mitjà per millorar el rendiment personal.

És fonamental que l'alumnat participi en projectes de treball (investigacions, complexos d'interès, temes generals...) en els quals tots els nens i les nens aportin el millor d'ells mateixos. En qualsevol equip humà (ens referim a equips entre iguals) la feina es reparteix d'acord a les capacitats i els gustos de cada un dels components.

A més a més de les activitats d'aprenentatge, també s'ha d'organitzar cooperativament el funcionament i l'organització de l'aula: normes de comportament, adquisició de material, responsabilitats, administració dels diners, adequació de l'espai i el temps...

Els plans de treball individual

El pla de treball suposa un compromís de l'alumnat per realitzar una sèrie de tasques que s'han d'acabar en un període determinat, que sol ser setmanal o be, quinzenal. Abasta, normalment, activitats de caràcter individual amb l'objectiu de millorar els recursos i les habilitats personals. No obstant això, com succeeix amb d'altres tècniques de la nostra pedagogia, el pla admet moltes variacions. A la nostra experiència personal, el pla sol reflectir activitats individuals (aportació de textos, lectura de llibres, recerca d'informació, conferències, càlcul i fitxes autocorrectives...). Hi ha altres companys i companyes que amplien les activitats del pla a altres de caràcter col·lectiu. Totes les opcions són vàlides i depenen dels acords als quals s'arribi amb l'alumnat per decidir el sistema que més agradi a la majoria.

Alguna cosa en la qual sí estem tots d'acord és la següent: que el pla

suposa un exercici de responsabilitat individual importantíssim per aconseguir que els nostres alumnes adquireixin una disciplina de treball que serà totalment necessària per al seu futur com a persones i com a treballadors i treballadores.

La conferència

Consisteix en un treball d'investigació portat a terme per un o diversos alumnes que, una vegada finalitzat, és presentat als altres companys i companyes mitjançant una exposició oral (que pot ser davant la classe, el cicle o la resta de l'escola).

Inclou un treball de recerca d'informació (selecció, organització i elaboració d'una proposta original), l'exposició oral i la capacitat de contestar les preguntes que es puguin plantejar un cop acabada l'exposició. El tema de la conferència és proposat normalment per l'alumnat, encara que també pot ser suggerit pel professor o professora (mai podrà ser una imposició, però). Una vegada concretat el tema, els nens i nenes hauran de consultar totes les fonts informatives que desitgin, del centre o de fora (nosaltres recomanem la participació de les famílies i altres membres de la comunitat). Sol presentar-se per escrit, amb un guió per ajudar a que l'exposició sigui

ordenada. Un cop exposada (pot ser amb l'ajut de la pissarra, de l'ordinador en format power point o semblant, amb vídeo, in situ...) hi ha, normalment un torn d'intervencions per aclarir dubtes, per fer noves aportacions i també per valorar el treball del conferenciant.

En el nostre cas es tracta d'una tasca individual i, a més del text escrit, els nens i les nenes presenten una cartolina (que es penja de la pissarra o paret, durant l'exposició) amb fotos o frases que serveixen com a guió. Les cartolines es penjen després al passadís com a recordatori de totes les conferències que s'han anat exposant.

El seguiment de l'actualitat

El mitjans de comunicació (premsa, ràdio, televisió) a través de les diferents modalitats (en paper, imatge, Internet, xarxes socials) constitueixen una eina fonamental a les nostres

escoles. El periòdic diari, la revista setmanal (o d'altra periodicitat diferent), la ràdio, la televisió, són fonts que sempre estan presents a la nostra activitat, ja que permeten que estiguem informats, en tot moment, del que passa al nostre entorn, ja sigui proper o llunyà. Allà trobem informacions força útils per a totes les matèries d'estudi. El periòdic, per exemple, ofereix dades diàries sobre el temps, els espectacles, la programació televisiva, els resultats de les competicions esportives, l'horari dels mitjans de transport, el resultat de les loteries, els anuncis i avisos de compra i venda...

Per altre costat, facilita informació relacionada amb molts temes d'interès general que també poden ser aprofitats a l'aula: medi ambient i canvi climàtic, conflictes i guerres, medicina i salut, moviments de població, economia, accidents greus, catàstrofes naturals, història, arqueologia, paleontologia...

La ràdio és molt àgil envers els temes o successos de gran actualitat i ofereix normalment la seva

informació en temps real. La televisió està, generalment, més manipulada a causa del seu gran poder de convocatòria, però alguns programes i documentals gaudeixen de cert valor formatiu. Hem d'afegir, també, el paper que els mitjans de comunicació juguen com a formadors d'opinió a la societat, per la qual cosa convé que siguin estudiats i analitzats pel nostre alumnat amb l'objectiu d'ajudar-los a mantenir una actitud crítica envers ells.

El fitxer documental i la biblioteca d'aula

Tots els documents que genera la nostra feina a l'aula i tots aquells que consultem, en fonts i formats diversos, per estudiar els nostres temes, generals o complexos, d'interès, són arxivats perquè puguin servir per a posteriors consultes, ja sigui per part nostra o bé per intercanviar amb els nostres corresponents.

Fer un seguiment sistemàtic de les informa-

cions aparegudes a la premsa periòdica i a les revistes especialitzades sobre els temes que formen part del nostre interès, és també una bona manera d'anar acumulant informació valuosa per a propers treballs i investigacions. Actualment, a més, amb les facilitats que aporten els ordinadors i Internet, aquesta informació pot ser arxivada en carpetes digitals.

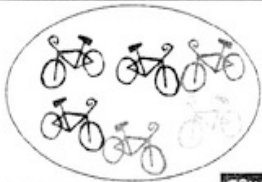
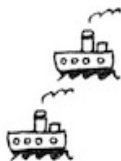
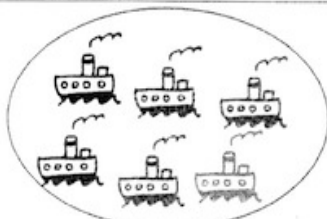
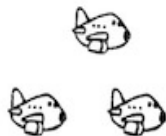
Igualment, tots els llibres produïts per la classe, ja siguin d'investigació del medi, d'experiències viscudes o altre tipus de creació literària (contes, petites novel·les, relats fantàstics...) així com els rebuts dels nostres corresponsals i amics, hauran de formar part de la biblioteca d'aula, juntament amb les publicacions de literatura infantil i juvenil de diferents editorials. Aquestes publicacions estaran al servei de l'alumnat per a la seva consulta i lectura sempre que ho desitgin. Perquè la biblioteca funcioni eficaçment, és convenient portar a terme activitats d'animació i acordar un torn de lectura que pot ser setmanal, quinzenal o mensual, depenent dels tipus de lectura.

El fitxer autocorrectiu

Es tracta d'un fitxer amb propostes d'exercicis que l'alumnat sol realitzar individualment (encara que també es pot fer per parelles o en petits grups). El seu contingut està relacionat amb les diferents matèries de treball i serveixen com a recordatori i consolidació dels aprenentatges. Les fitxes poden ésser elaborades pel professor o professora ajudat pels nens i les nenes, però també s'utilitzen algunes comercialitzades pel Moviment Freinet a nivell internacional (per exemple, els francesos tenen un bon nombre

d'ofertes, algunes de les quals han estat traduïdes al castellà i altres llengües). Les fitxes contenen exercicis que aprofundeixen en el coneixement de l'ortografia i la gramàtica, el càlcul mental, el raonament matemàtic, la resolució de problemes i altres aspectes referits a altres matèries del currículum.

El fitxer autocorrectiu

Aquestes fitxes estan pensades i presentades de manera que puguin esser autocorregides pel nens i les nenes (a vegades amb una petita pista prèvia), la qual cosa pressuposa que estem afavorint també l'autonomia del nostre alumnat.

Normalment, després de la realització d'unes quantes sèries, hi ha alguna que s'ha de fer en presència del mestre o la mestra. És un petit control que serveix per comprovar si el ritme i els encerts es corresponen realment amb el nivell del nen o de la nena. Si es resol bé, continua amb el treball; si no, es fa un repàs amb fitxes adequades per tornar a recordar els continguts que no s'han superat.

L'avaluació: l'autoavaluació i l'avaluació del treball

A la nostra pedagogia, l'avaluació no és una manera de classificar els nens i les nenes. Si el seu rendiment no és l'esperat després d'una activitat o amb la utilització d'una metodologia determinada, el que hem de fer es canviar d'activitat o de metodologia. Si l'alumnat està

motivats davant una activitat i utilitzen les tècniques adequades, segurament el seu rendiment serà molt millor i assolirem les fites marcades. Però, per això, haurem de partir sempre dels nivells previs dels alumnes, valorant, per damunt de tot, la quantitat i qualitat del treball realitzat per damunt del nivell de coneixements, que és una mesura menys fiable. Per altre costat, és fonamental que bona part del treball sigui autoavaluat, doncs, la possibilitat de què sigui el propi alumnat qui descobreixi els seus propis errors i tingui el poder de corregir-los i reflexionar sobre ells, és també una de les nostres senyes d'identitat.

Els més prestigiosos pedagos i pedagogues han dit moltes vegades, que la correcció dels exercicis dels alumnes no serveix de res si no es fa en la seva presència perquè puguin comprovar on i per què s'han equivocat. Si els hi donem l'oportunitat de l'auto-correcció, els estarem ajudant a utilitzar la seva intel·ligència, reforçant el seu aprenentatge i la seva autonomia.

No obstant això, l'avaluació més important és aquella que porta a terme tota la classe després de cada activitat, de l'aplicació de cada tècnica i en les posades en comú, envers els aprofitaments i els aprenentatges realitzats. En aquesta, l'alumnat i el professorat valora els procediments utilitzats i els resultats obtinguts, donant les seves opinions, assenyalant els aspectes positius i negatius i afegint propostes de millora pel future. D'aquesta manera, la classe funciona, amb la participació de tots i totes, d'una manera horitzontal, convertint els nens i les nenes en protagonistes del seu propi aprenentatge.

La confecció i edició de llibres i revistes

No som partidaris dels manuals escolars i sempre que podem hi prescindim; no obstant això, som productors i editors de gran quantitat de llibres i revistes. Són publicacions pròpies, fruit del nostre treball: el llibre de vida que es va fent al llarg del curs,

les monografies sobre investigacions puntuals de tota la classe o bé d'un grup d'alumnes (que pot donar lloc a una BT o publicació per a la biblioteca de treball, una col·lecció que serveix com a material de consulta), els de creació literària, les conferències, la revista que intercanviem amb els nostres corresponents... Tots ells tenen la particularitat d'ésser originals, de mostrar la nostra personalitat, el nostre esforç i el nostre treball cooperatiu.

El nostre alumnat comença el curs amb un llibre les fulles del qual estan en blanc; al llarg del curs el van escrivint amb la seva lletra, el seu estil i amb els recursos de la seva pràctica diària. Així, al final del curs, es troben amb un llibre acabat i únic, per la seva singularitat. Un llibre (que, generalment es converteix en diversos llibres) que és part de la vida de cada nen i de cada nena. Un llibre estimat, ple d'emocions, que serà guardat a les seves cases en un lloc preferent i que portaran sempre dins del seu cor.

Funcionalitat de l'espai educatiu

Una classe Freinet és el més semblant a un taller. Tot el mobiliari està al servei de l'alumnat i la seva funció dependrà de l'activitat a realitzar a cada moment. S'hauran d'habilitar espais per al treball individual, per a la lectura, per al treball en parelles, en equip, per a les posades en comú, per a l'assemblea, per als debats, per a l'exposició de les conferències... Cada activitat requereix un espai i una disposició adequats. En aquells centres on es disposi d'espai suficient, es podran habilitar alguns de manera permanent, però això no és el més comú. Per això és necessari disposar d'un mobiliari (ens referim, sobretot, a taules i cadires) que sigui el més funcional possible, que permeti d'organitzar l'espai d'acord amb l'activitat a realitzar.

Fa molt de temps que a la nostra pedagogia es trenca el clàssic ordre formal de taules

individuals i de nens i nenes separats entre si. Nosaltres no ens dediquem a explicar la lliçó mentre els nens i nenes escolten; les nostres aules són llocs de treball: s'intercanvien opinions, es discuteix, l'alumnat es mou d'un lloc a l'altre i no sempre fa la mateixa tasca. A les nostres classes, la vida flueix continuament.

L'assemblea d'aula

L'assemblea és un dels moments més importants de la nostra pedagogia, per diverses raons. En primer lloc, suposa un aprenentatge democràtic de primer ordre per al nostre alumnat, doncs, es tracta d'una pràctica de democràcia directa, en ser l'assemblea sobirana per proposar i decidir sobre tot allò que afecta a la vida de la classe. En segon lloc, es tracta d'una oportunitat única per plantejar i trobar solucions a tots els conflictes que apareixen a l'aula i al centre educatiu. En aquest sentit, els *critico* i *felicito* són una molt bona ocasió per analitzar i valorar els comportaments

positius i negatius que es produeixen entre les assemblees.

Finalment, mitjantant els *proposo* de l'alumnat i del professorat, s'acorden les normes de funcionament de la classe i les activitats d'aprenentatge: el contingut dels plans de treball individual, la quantitat mínima d'activitats a realitzar, es discuteixen i s'aproven els termes i projectes col·lectius, s'informa de com funciona la cooperativa de

classe i s'acorda la distribució del treball cooperatiu, es revisen i renoven els càrrecs de responsabilitat, etc.

En definitiva, l'assemblea organitza tota la vida de la classe i en ella tots els nens i nenes tenen dret a participar i decidir com un més. El mestre o la mestra es troben en igualtat de condicions i el seu vot val el mateix que qualsevol altre.

Qualsevol que hagi utilitzat la nostra pedagogia i hagi posat en pràctica l'assemblea, podrà confirmar la gran maduresa i responsabilitat que mostra el nostre alumnat. No s'ha de tenir por a la llibertat.

Si confiem, si permetem que participin, que aportin les seves idees, que facin propostes, que pugin decidir envers el seu propi aprenentatge, comprovarem que els nostres alumnes són persones amb molt seny i amb un gran sentit de l'equitat.

Finalment, per facilitar el treball dels companys i companyes que s'iniciïn en les nostres tècniques, i per a tots i totes en general, oferim algunes eines i recursos que puguin servir per començar, o bé, per recollir algunes idees per portar a la pràctica.

Per això estem elaborant unes fitxes amb propostes concretes. La presentació d'aquests materials vol ser el més esquemàtica possible, però amb prou informació perquè puguin servir immediatament: presentació, àrea o àrees que comprenen, nivell o nivells, seqüència temporal i espai requerit, material i valoració. Cada proposta va signada i acompanyada del telèfon, del correu electrònic (o qualsevol altre) de la persona o persones que la presenten, a fi de poder donar totes les explicacions i aclariments que es puguin sol·licitar.

Totes les propostes es troben agrupades dins dels apartats de que disposa el taller a la pàgina WEB del MCEP.

Taller de Tècniques Freinet
Moviment Cooperatiu d'Escola Popular

BIBLIOGRAFIA IMPRESCINDIBLE

Los métodos naturales III: El aprendizaje de la escritura.

Freinet, Celestin.

Editorial: Fontanella/Laia. Barcelona, 1972.

Los métodos naturales I: El aprendizaje de la lengua.

Freinet, Celestin.

Editorial: Fontanella. Barcelona, 1979.

Los métodos naturales II: El aprendizaje del dibujo.

Freinet, Celestin.

Editorial: Fontanella. Barcelona, 1979.

La pedagogía de Celestin Freinet: contexto, bases teóricas, influencia.

González Montegudo, José.

Editorial: Ministerio de Educación y Ciencia: CIDE. Madrid, 1988.

Técnicas Freinet de la escuela moderna.

Freinet, Celestin.

Editorial: Siglo XXI. México, 1996.

Las invariantes pedagógicas y la pedagogía Freinet cincuenta años después.

Imbernón Muñoz, Francisco

Editorial: Graó. Barcelona, 2010

PÀGINES

<http://www.mcep.es> / MCEP España

<http://www.fimem-freinet.org> / FIMEM

<http://www.ridefitalia.org/es/> / RIDEF Italia 2014

<http://www.ridef2012.org> / RIDEF León 2012

<http://www.icem-pedagogie-freinet.org> / ICEM Francia

<http://www.mce-fimem.it/home.html/> NICE Italia

<http://www.educar.org/articulos/Freinet.asp/> Perspectivas: revista educación comparada, UNESCO

Aquest treball ha estat realitzat en el Taller de Tècniques Freinet

Coordinat per Sebastián Gertrúdix Romero de Ávila

Editat pel:

Taller El Patio de mi casa que es particular, cuando llueve se moja como en casi todos lo sitios.

Abril, 2015

